

Om Svalandsgubben Skauløp

Svalandsgubben Skauløp har blitt et begrep blant både eliteløpere og mosjonister. Hvert år siden oppstarten i 1974 er siste søndagen i oktober dagen det snakkes om.

Når det tradisjonsrike arrangementet skytes i gang med mauser den 26. oktober 2014 er det for 41. gang, fortsatt i den beste alder for seigpinte langdistanseløpere.

Kirsebærtre

Det begynte som en (vill?) ide under kirsebærmauling i tuntreet på gården til Kristian Svaland på Svalandsheia i Birkenes allerede under bærhøsten i 1973. Han hadde besøk fra dalstroka nedenfor av brødrene Trygve og Torfinn Løland, som aldri var vanskelige å få opp i et overmodent kirsebærtre. På den tida. Stemninga var høystemt og for oppadgående etter hvert som løypetraseen ble diskutert. Kanskje hadde frukten begynt å gjære.

Skepsis

I begynnelsen var det noen skeptikere som mente at ideen var altfor vill og løypa altfor hard. En av de aller største idrettsprofilene i bygda påsto sogar at det ville komme toppen fem stykker til start, og han navnga dem! Da påmeldingen (første året) passerte 50 meldte han seg på sjøl.

Siden har deltakerantallet vokst til rekorden 758 i 40-årsjubileet i 2013. 541 av disse tok for seg den lengste løypa, 102 sprang den korte dameløypa, 35 gutter heiv seg ut i juniorløypa, og 80 minigubber stilte på startstreken ved Mollestadeika.

Fortsatt er det sånn at mange bruker sine siste krefter på å stønne "aldri mer" når de går, el. lign., over målstreken. Men folk er upålitelige og glømmer fort. Så de kommer igjen. Heldigvis.

Kjentfolk

Svalandsgubben har vært heimsøkt av mange verdensmestere og norgesmestere opp gjennom årene. Orienteringsløpere i verdenseliten har vært med mange ganger og satt sitt preg på resultatlistene. Skiskyttere, langrennsløpere, langdistanseløpere og syklister i verdenstoppen har vært gjennom, mange med OL- og VM-medaljer. Reidar Andreassen, Jan Fjærestad, Egil Johansen, Solveig Pedersen, Trude Harstad, Holger Hott, Dag Otto Lauritzen, Øystein Sylta, Baptiste Rollier, Sophie Villeneuve, Kjersti Karoline Danielsen og Oddvar Brå for å nevne noen få blant mange. Og ikke minst Eirik Gramstad med ny løyperekord i 2012 i sin tredje strake seier.

66,67 % av oppfinnertrioen har deltatt alle 40 gangene så langt. Som de eneste.

Miljøet

Likevel er det mosjonistene som dominerer. I Svalandsgubben Skauløp er det viktig å springe fortere enn i fjor, aller helst sette ny pers. I hvert fall slå naboen. Eller kollegaen. Eller kjerringa.

Det er alltid spennende å se om bekkene må forseres ved hopping, vassing eller svømming, om veistubbene med asfalt gjør beina enda stivere enn sist, om det er

enda glattere ned fra heia i år osv. Det ideelle for de verste martyrene er om det har vært akkurat passe nattefrost i myrene sånn at det bryter gjennom isskorpa for hvert steg.

De virkelig gode løperne kan satse mot Drømmegubben under 2 timer (jfr Dream Mile), andre har andre drømmegrenser, 2:30 eller 3 timer eller det som verre er. Mange har erfart at det blir tidlig mørkt om kveldene seinhøstes.

Jubileum

Det er moro å springe Svalandsgubben Skauløp. Og vondt.

Kirsebærtreet i tunet på Svaland måtte vike plassen, og setehuset måtte bygges på for å samle hele idrettsfamilien på Svaland rundt bordet i nytt, stort kjøkken.

Da måtte løypa forlenges rundt det nye hushjørnet. En spesiell episode huskes av mange: 30-årsjubileet i 2003 ble markert ved at løypa igjen gikk etter den opprinnelige traseen, - gjennom huset! Inn ganga, gjennom kjøkkenet og ut fra staua rett på jordet. Etterpå ble det golvvask.

Til tross for generasjonsskifte på gården ble dette gjentatt i 40-års jubileet i 2013. 678 gjester en søndag ettermiddag var ny svalandsrekord.

Løypene

- 27 km herrer og damer

Den opphøyde debatten i kirsebærtreet endte med ei 27 km lang rundløype med start og mål i Birkenesparken, som er Birkenes IL's anlegg på Birkeland.

Da dette startet i forrige årtusen var målemetodene noe mer romslige, men faktisk var løypa opprinnelig temmelig nøyaktig 27 km med temmelig omtrentlig 800 høydemeter stigning underveis.

Store utbygginger av industriområde, nytt byggefelt, midlertidig stengning av den gamle Flakkebruna før den ble restaurert, utbedring av noen driftsveier i skauen og nytt kjøkken på gården til Kristian har ført til noe varierende lengde opp gjennom årene. Dessuten har fløm i Høsehølen et par ganger tvunget løperne til å ta en mye lettere snappvei.

Derfor må Adelskalenderen tas med ei klype salt eller fem. Tidene er riktige, mens løypa altså kan ha hatt noe forskjellig lengde. Til gjengjeld blir den stadig djupere en del steder, noe som har satt tydelig preg på tidene de gangene det har vært solid barfrost. Da går det fort unna.

Nå i moderne tid får vi en del hint om at løypa er altfor kort. De fleste påstander ligger på 25,8 til 25,9 km. Til det er å si: Hiv GPS'en så langt ut i myra du kan og spring ei runde til om det ikke er nok. Svalandsgubben tviholder på sitt varemerke: **"Svalandsgubben Skauløp 27 km"**

Andre saker vi får noen henvendelser om er aldersinndeling og et kortere alternativ for menn. Svalandsgubben liker ikke forandringer, og endrer seg sjelden frivillig. Riktignok har voksesmerter ført til modernisering i tidtakerbua, men det gamle, enkle prinsipp om bare en klasse uansett alder står fortsatt sterkt. Derfor gjør vi som i Vasaloppet.

Om kortere manneløype er Svalandsgubben hardfør: Hva er vitsen med å springe Oslo Marathon hvis du bare skal springe halvmaraton? Med andre ord: Livet består av tre faser; 1. Du er for ung til å springe Svalandsgubben. 2. Du springer Svalandsgubben. 3. Du er for gammel til å springe Svalandsgubben.

- 15 km herrer junior

I hine hårde dager i 1973 var det både sømmelig og naturlig å tilby framstyvingene blant gutter som skulle bli menn ei juniorløype. Det er de siste 15 km av 27 km'en. Et viktig argument for i si tid å velge Trongedal som

startsted, var at det var den eneste plassen det gikk an å snu med buss. I dag synes mange hardtsatsende ungdommer at dette er et greit sportslig tilbud, sjøl om de må vente til de har fullført den voksne løypa før de blir registrert som ekte svalandsgubbefullførere. Til gjengjeld blir de ganske raust premiert.

- 12 km damer

Enda mer sømmelig og naturlig var det å gi damene ei lett løype. De fikk ei kort løype med (nesten) bare nedoverbakke, med start på løypas høyeste punkt, - Svalandstårnet (332 moh).

Løypa er de siste 12 km av 27 km'en. Det har vist seg siden at dette var en grov, grov undervurdering av framtidens damer.

Husk at dette var ei anna tid. Det var komplett utenkelig at noen dame noen gang skulle gi seg i kast med 27 km'en frivillig. En IKEA-versjon av Ingrid Hadler hadde nylig blitt smuglet inn på en nattetappe i Tiomila, - der var det damer forbudt! Skiskyting for kvinner var ikke oppfunnet, langrennsjentene gikk kun 5 km og Grete Andersen (senere Waitz) sprang max 800 meter! Og tenk dere; - det var damer forbudt i Holmenkollstafetten! Ja, alt dette er sant.

Svalandsgubbens 12 km var den gang stygglangt for damene! På kanten til uanstendig. Nå i tida er det like mange damer som velger den lange 27 km'en som den korte opprinnelige dameløypa. Det er imponerende, og aller mest imponerende er det at Kjersti Karoline Danielsen bare mangler åtte små sekunder på å bryte 2-timersbarrieren.

Noe godt har likestillingspolitikken ført til.

Svalandsgubben har så langt valgt å la damer i alle aldre velge løype. Noen vil hevde at det ikke er konsekvent i forhold til det som står skrevet om MENN ovenfor. Om noen år er muligens 12 km'en bare for damer junior, mens damer senior MÅ gyve på den lange løypa. Svalandsgubben synes ikke likestillinga er kommet helt dit ennå. Men hvem vet, kanskje vil framtidens historikere få seg en god latter.

Å gå motsatt vei, å la voksne menn løpe kortversjoner, er derimot ikke aktuelt som dere skjønner. Likestilling er rare greier.

- 5 km Minigubben

Det gikk noen år, så fikk yngre gutter og jenter også et tilbud. Minigubben på 5 km med start ved Norges nest største tre, den nesten 1100 år gamle Mollestadeika, er de siste 5 av 27 km'en. Den samler de yngste, opptil 16 år offisielt. Men de aller fleste 15- og 16 åringer velger henholdsvis 15/12 km. Offisielt er yngste klasse her 10 år, men det er mange som ikke kan vente så lenge med å komme i gang med sin gubbekarriere. I 2012 stilte over 100 gubberekrutter til start etter en flott kampanje på bygdas skole.

Miljø

Svalandsgubben Skauløp skaper høytid på heia. Det er alltid et massivt publikumsframmøte. Mange følger løperne mange steder gjennom løypa der den er innom hjulvei så almuen kan få en titt. Trauste urinnvånere og trofaste funksjonærer er to av arrangementets mange særpreg. Mange har vært med i alle år siden starten.

Svalandsgubben Skauløp er likefram moro. Og det er poenget. Bare prøv.